

Kultura ultrapravicových memů

Jakub Polách

Abstrakt

Článek zkoumá vliv internetových memů na formování politické identity. Cílem je popsat na příkladu konkrétního obrázkového formátu, jakým způsobem se do memů dostává ironický odstup a jak je ironie zneužívána coby nástroj pro legitimizaci nenávistných projevů. Text se soustředí zejména na události spojené s americkými prezidentskými volbami v roce 2016 a interpretuje vlastnosti spjaté s meme formátem Wojak jako charakteristiky přítomné v projevu tehdejšího úspěšného kandidáta na prezidenta Donalda Trumpa. Prostřednictvím tezí italského filozofa Franca "Bifa" Berardiho hledá potenciální příčiny růstu necitelnosti ve veřejném prostoru a jejich extrémní důsledky v podobě masových vražd. Dále popisuje, jakými způsoby se necitelnost v podobě ironických memů dostala mezi širší veřejnost jako opozice k masovým médiím.

The Culture of Ultra-right Memes

Abstract

This article examines the influence of internet memes on the formation and shaping of political identity. The aim is to describe, using examples of specific image formats, how ironic distance is incorporated into memes and how irony is misused as a tool to legitimise hate speech. In particular, the text focuses on events related to the 2016 US presidential election and interprets the features associated with the Wojak meme format as characteristics of Donald Trump's speeches. Through the propositions of the Italian philosopher Franco "Bifo" Berardi, it looks for potential causes of the growth of insensitivity in public space and its extreme consequences in the form of mass murders. The text then describes the ways in which insensitivity in the form of ironic memes has reached the wider public as an opposition to mass media.

Klíčová slova

Meme, ironie, alt-right, Wojak, doomer, žabák Pepe, Franco „Bifo“ Berardi, Angela Nagle, Donald Trump.

Keywords

Meme, irony, alt-right, Wojak, doomer, Pepe the Frog, Franco „Bifo“ Berardi, Angela Nagle, Donald Trump.

Úvod

Když jeden z respondentů v dokumentu *TFW NO GF* (Alex Lee Moyer, 2020)¹ popisuje internetovou kulturu na fórech s příponou „-chan“, zmiňuje pocitovou dualitu, která se podle něj promítá do textového i vizuálního obsahu každého uživatele aktivně působícího v tomto prostředí.² Sdílený obsah je částečně opřen o zaujímání postoje skrze výroky předkládané prostřednictvím kreslené postavičky žabáka Pepeho, který se ironickými poznámkami dovede v rámci internetových diskuzí dostat lidem pod kůži.³ Jeho suverénnosti pak oponuje postavička Wojak reprezentující jedince, kteří si připadají neschopní a dostávají se do stavů, jež sami nedovedou kontrolovat.⁴ Když si internetová uživatelé z někoeho dělají srandu, nasazují si ironickou masku Pepeho, ale uvnitř přitom zažívají zoufalství spojené s charakteristikou Wojaka.⁵ Nekonečný souboj těchto dvou poloh se stal tématem bezpočtu obrázkových koláží, funguje ale také jako dobrá ilustrace příčin a důsledků online radikalizace, kterým se v tomto textu věnuji.

Obr. 1: Žabák Pepe a Wojak.

Zdroj: <<https://cz.pinterest.com/pin/205687907969038687/>>.

¹ Dostupné z <<https://www.amazon.com/TFW-No-Alex-Lee-Moyer/dp/B0BPZ38VB8>>.

² Internetová fóra s příponou „-chan“ jsou označována jako prostory pro neregulovanou svobodu jakýchkoliv projevů. Jedním z nejpopulárnějších chanů dohledatelných mimo dark web je fórum 4chan. Snaha toto webové prostředí regulovat a omezit tak např. šíření dětské pornografie přiměla s nárůstem počtu moderátorů po roce 2015 uživatele Fredricka Brennena, aby založil fórum 8chan jako novou, méně kontrolovanou alternativu 4chan. Možnost sdílet cokoliv ale vedla ke zvýšené míře projevů extremismu. Kromě zmiňovaného dětského porna jsou to třeba explicitní výzvy k fyzickému násilí na nejrůznějších minoritách. Server Google tak v roce 2015 přestal 8chan zobrazovat ve výsledcích vyhledávání. Když na toto fórum v roce 2019 nahrál Patrick Crusius svůj manifest před tím, než v obchodním domě texaského El Pasa zastřelil 20 lidí, přestaly 8chan společnosti Voxility nebo Cloudflare poskytovat svoje služby. Dočasně tak fórum vyřadily z provozu, aby se o pár měsíců později s jinými poskytovateli služeb a názvem 8kun vrátilo. Od 8chan se 8kun liší v tom, že v horní části stránky je umístěn příslib, podle něž bude obsah porušující zákony USA automaticky mazán. Viz Baele, Stephane J. – Brace, Lewys – Coan, Travis G. Variations on a Theme? Comparing 4chan, 8kun, and Other Chans 'Far-Right "/p>

³ Wilson, Jason. *Hiding in plain sight: how the 'alt-right' is weaponizing irony to spread fascism*. [online] 2017 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.theguardian.com/technology/2017/may/23/alt-right-online-humor-as-a-weapon-facism>>.

⁴ Patston, Manning. *The 'Wojak meme' explained*. [online] 2021 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://happymag.tv/wojak/>>.

⁵ Moyer, Alex Lee. *TFW NO GF*. [online video] 2020 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.amazon.com/TFW-No-Alex-Lee-Moyer/dp/B0BPZ38VB8>>.

„Ten pocit, když...“: Wojakova ironická maska

Časopis Mel popisuje ilustraci Wojak jako primitivně nakresleného zádumčivého plešatého muže, jehož výraz dokáže zpracovat komplexní pocity.⁶ K autorství kresby se v roce 2012 na internetovém fóru Reddit přihlásil uživatel Voyack, který ji měl převzít z německého fóra „Krautchan's /int/“ a v roce 2009 rozšířit na stránce Sad and Useless.⁷ Historicky první Wojak si v příspěvku stejnojmenného uživatele stěžoval na to, že nemá přítelkyni.⁸ Do roku 2012 se postavičkám zprostředkovávajícím identifikaci s nejrůznějšími situacemi přezdívalo „The Feels Guy“ a „I Know That Feel Bro“. Pomocí těchto formátů se uživatelé skrze netečné výrazy většinou smířovali s méně nebo více bezvýhodnými situacemi.⁹

I KNOW THAT FEEL BRO

Obr. 2: Wojak přezdívaný jako "I Know That Feel Bro".
Zdroj: <https://knowyourmeme.com/memes/i-know-that-feel-bro>

Proces vytváření nových obrázkových koláží obsahujících Wojaky má na internetových fórech celkem jasná pravidla. Nové memy uvozuje zkratka „>tfw“ (*ten pocit, když...*), její delší nebo kratší rozvedení a ilustrace nejčastěji zpracovaná v programu Malování.¹⁰ Anonymní uživatel fóra 4chan tak v roce 2016 skrze „*ten pocit, když jsi až příliš chytrý na to, abys byl liberál*“ odstartoval sérii jednoho z nových způsobů reprezentace politické identity.¹¹ Bezvýhodnost a další pocity pramenící z neutěšených situací totiž transformoval skrze různě naddimenzované mozky do výhody. Wojak si tak vystačí s vlastními myšlenkovými paláci, které prezentuje jako formu osamělé nadřazenosti.

⁶ Myers, Quinn. *How Wojak memes took over the internet*. [online] 2021 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://melmagazine.com/en-us/story/wojak-meme-history-meaning>>.

⁷ Voyack. *I Am A Wojak/Voyack/Вояк - Guy who felt first feel*. AMAA. [online] 2012 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <https://www.reddit.com/r/datfeel/comments/p8v3d/iama_wojakvoyackвояк_guy_who_felt_first_feel_amaa/>.

⁸ Ibid.

⁹ Walker, Aidan. *Wojak*. [online] 2013 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://knowyourmeme.com/memes/wojak>>.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Feldman, Brian. *The Meme Wars Have Devolved Into People Arguing About the Size of Their Brains Using MS-Paint Illustrations and the Word 'Whomst'*. [online] 2017 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://nymag.com/intelligencer/2017/02/whomst-is-the-smartest-on-4chan.html>>.

Obr. 3: Wojak reprezentující "ten pocit, když jsi až příliš chytrý na to, abys byl liberál".
Zdroj: <https://nymag.com/intelligencer/2017/02/whomst-is-the-smartest-on-4chan.html>

Zatímco sdílení „Feels Guy” bylo v roce 2018 na ústupu, začala ve stejnou dobu dramaticky narůstat popularita Wojaků s příponou „-oomer” spojovaných s archetypálním chováním připisovaným konkrétním generacím.¹² Charakteristické rysy tak přibýly k „zoomers”, „boomers”, „bloomers” nebo „doomers” a uživatelé internetových fór začali ilustrace z programu Malování oblékat, líčit a dále stylizovat do nejrůznějších koláží.¹³ Popularitu formátu Wojak kladně hodnotí Anthony Glyn Burton – to, co působí jako sbírání stereotypů, může podle Burtona stereotypy také bořit.¹⁴ Věty, které se někdy neodvažujeme pronést sami, se nebojíme vložit do úst anonymní vektorové postavičky. Díky tomu dokážeme vlastními scénáři naředit rigidní společenské normy.¹⁵

Wojak upravený jako doomer v mikině, čepici a s cigaretou v puse zprostředkovává pocity mužů mladších třiceti let bez příliš optimistických vyhlídek. Doomers si libují v beznaději, nihilismu a citují u toho výroky Nietzscheho nebo Schopenhauera.¹⁶ Miles Klee si všímá, že míru svého nekonečného zoufalství vzájemně pouze posilují a nikdy ji nedávají do souvislosti s tím, že jejich pocity může zapříčiňovat prostředí internetových fór 4chan nebo 8chan.¹⁷ Právě tam začínají doomers skrze sdílení nových memů svoji identitu mnohdy poprvé projevovat a následně prohlubovat. Identifikace s poráženeckou náladou tak potom spíš vede k dohledání viníků zodpovědných za nekonečnou beznaděj. Extrémní nihilismus doomers se skálopevným přesvědčením o tom, že nic není možné ovlivnit (a proto na ničem nezáleží), ilustruje posun memu Wojak od pasivně smířlivé postavičky v její

¹² Cnidaria45. *Wojak Compass: Generations Edition*. [online] 2020 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <https://www.reddit.com/r/PoliticalCompassMemes/comments/kyx9ff/wojak_compass_generations_edition/>.

¹³ Klee, Miles. *4chan's Doomer Memes Are a Strange Frontier in Online Extremism*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://melmagazine.com/en-us/story/4chan-doomer-gloomer-memes-music-playlists>>.

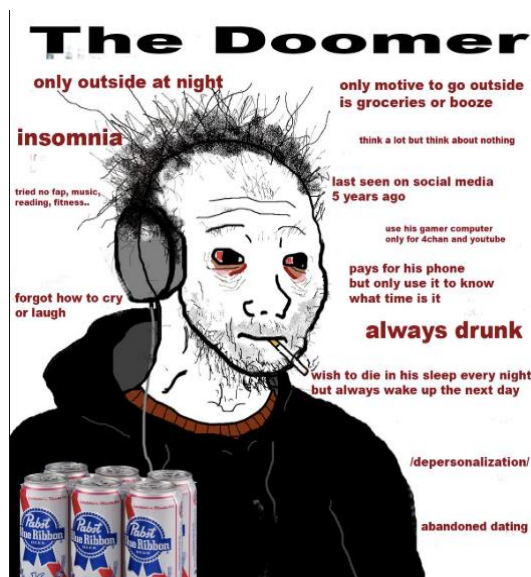
¹⁴ Arkenbout, Chloë – Wilson, Jack – Zeeuw, Daniel de. Critical Meme Reader: Global Mutations of the Viral Image. *Institute of Network Cultures*, roč. 15, č. 1, 2021.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Adam. *Doomer*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://knowyourmeme.com/memes/doomer>>.

¹⁷ Klee, Miles. *4chan's Doomer Memes Are a Strange Frontier in Online Extremism*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://melmagazine.com/en-us/story/4chan-doomer-gloomer-memes-music-playlists>>.

postupnou radikalizaci do nadřazené entity, která skrze nové a nové atributy dokazuje ironický odstup od jakkoliv závažnější situace.

Obr. 4: Doomer.

Zdroj: <https://melmagazine.com/en-us/story/4chan-doomer-gloomer-memes-music-playlists>

Angela Nagle v knize *Kill All Normies*¹⁸ popisuje, jak vznik hnutí typu alt-right ovlivnily internetové výrazy postavené na ironii.¹⁹ Právě ironie totiž umožňuje legitimizovat nenávistné projevy a masku ilustrace Wojak je možné použít jako výmluvu pro rasisticky nebo jinak motivované útoky, v nichž se urážky dají ospravedlnit jako nadsázka.

Tento stav ilustruje dokument *TFW NO GF* zprostředkovávající příběhy několika osamělých mužů, kteří svoji izolovanost částečně schovávají právě za produkci memů s motivem Wojak.²⁰ Film sleduje nárůst popularizace ilustrací, které se v roce 2011 začaly na fóru 4chan objevovat kolem – „*toho pocitu, když nemáš holku*“, a přibližuje životy mladých mužů vyrůstajících na internetu. Ti ve filmu mimo jiné zpětně reflektují, jak je ovlivnilo to, když byli od dvanácti let v online prostředí vystaveni nenávistným projevům a extrémní pornografii. Příspěvky uživatele Charelse Donnellyho, jednoho z představitelů dokumentu,

¹⁸ Nagle, Angela. *Kill All Normies*. Winchester – Washington: Zero Books, 2017.

¹⁹ Krajně pravicové hnutí alt-right vychází z ideologie bílého nacionalismu a antisemitismu. Řada médií pro označení této skupiny používá termíny jako bílí nacionalisté nebo krajní pravice a jeho zakladatel Richard B. Spencer alt-right popisuje jako politiku identity pro bílé lidi. Jejím cílem je zničení ideologie smrti, jak přezdívá levicové politice. Alt-right se nenávistně vymezuje vůči imigrantům, homosexuálům, transgender lidem, je antifeministické a zastává názor, že vyšší vzdělání by mělo být dopřáno pouze „kognitivní elitě.“ Podle psychologického profilu této skupiny, který sestavili Patrick Forscher a Nour Kteily, se v USA za členy alt-right považuje 10 % voličů Donalda Trumpa a celkem 6 % amerických obyvatel. Problematické je zde označení hnutí – kromě lokálních podporovatelů pořádajících demonstrace v severoamerických městech alt-right funguje jako neorganizovaná, decentralizovaná síť internetových uživatelů. Viz Forscher, Patrick S. – Kteily, Nour S. A Psychological Profile of the Alt-Right. *Perspectives on Psychological Science*, roč. 15, č. 1, 2019.

²⁰ Moyer, Alex Lee. *TFW NO GF*. [online video] 2020 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.amazon.com/TFW-No-Alex-Lee-Moyer/dp/B0BPZ38VB8>>.

si ironicky pohrávají s misogynním jazykem, který spadá do produkce Incels – online subkultury paniců, kteří si nemohou najít romantický nebo sexuální vztah, i když by o něj stáli. Charels si ve volném čase od svých sledujících na sociální síti X (dříve Twitter) kupuje střelné zbraně, se kterými se následně fotí. Jeho příběh eskaluje ve chvíli, kdy se objeví v New York Times poté, co na Twitter přidá fotku s puškou AK-47 a popiskem – „jeden lístek na jokera, prosím”.²¹ Poté, co policie Charelsovi zabavila zbraně, vrátil se k soudu s právníkem, příspěvky o zabíjení žen označil za vtipy a soudce jeho žádost o vrácení zbraní schválil – jeho misogynní příspěvky měly subkulturu Incels pouze ironizovat a věta o návštěvě kina se zbraněmi pouze parafrázovala jiný meme. Charelsův příběh končí, když se na konci natáčení zbaví „toho pocitu, když nemáš holku“ a představuje režisérci přítelkyni, kterou si našel na fóru 4chan.

Obr. 5: Twitterový příspěvek uživatele Charelse Donnellyho.
Zdroj: <https://1url.cz/N1fmc>

Deprese, radikalizace, vražda

Ironie jako strategie pro ospravedlnění nejrůznějších forem útoků ale není novátorským přístupem uživatelů internetových fór. Novinář Jeet Heet v této souvislosti zmiňuje text *K židovské otázce* z roku 1944, v němž Jean Paul Sartre analyzuje, jak před začátkem druhé světové války ironii do politického diskurzu protlačovali nacisté, aby jako humor zaobalili nejrůznější antisemitské výroky:²²

*„Nikdy nevěřte tomu, že antisemité nemají poněť o tom, jak absurdní jsou jejich reakce. Oni vědí, že jejich výroky jsou frivolní a napadnutelné. Ale baví se tím, protože protistrana se zavazuje k tomu používat slova zodpovědně, protože svým slovům věří. (...) Antisemité si s veřejnou debatou pohrávají a skrze uvádění komických příkladů diskreditují vážnost svých názorových oponentů. S oblibou jednájí ve zlé víře, protože se nesnaží přicházet s pádnými argumenty, chtějí vás zastrašit a znejistit. Pokud na ně příliš naléháte, náhle zmlknou a nějakou povýšenou frází naznačí, že čas na argumentaci už pominul.”*²³

²¹ Baker, Mike. *He Wrote 'Kill All Women', but a Judge Returned His Guns*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.nytimes.com/2019/11/18/us/gun-seizures.html>>.

²² Sheer, Jeet. *Ironic Nazis Are Still Nazis*. [online] 2016 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://newrepublic.com/article/139004/ironic-nazis-still-nazis>>.

²³ Sartre, Jean-Paul. *Anti-Semite and Jew*. Paříž: Schocken Books, 1948.

Jeet Heer dává Sartrovy dobové výroky do souvislosti s tím, jak se ve třicátých letech dvacátého století proměnila politická identita francouzského lékaře a spisovatele Louise-Ferdinanda Céline. Ten ve svém textu *Bagatelles pour un massacre (Drobky k jednomu masakru)* z roku 1938 vrství argumenty, které mají dokládat historické souvislosti židovského spiknutí. Podle Céline byl skrytý Žid tehdejší papež Isaac Ratisch nebo všichni Angličané. V textu se věnoval tomu, jak moc negativní roli hráli Židé při podpisu Verdunské smlouvy v roce 843, při pádu Napoleona nebo při vzniku surrealismu.²⁴ Céline pracoval v roce 1938 s tak nepravděpodobnými závěry, že je jeho současníci brali spíš jako ironickou satiru. Dramatik André Gide prohlašoval, že nevěří tomu, že by tak inteligentní člověk jako Céline mohl svoje slova myslet vážně.

Podle Sartra je fašismus politická vize plná fantazií, ve které jsou nadsázka, humor a vtipy zneužívány k tomu, aby některé z těchto fantazií vnesly do běžné komunikace. Jeet Heer Sartrovy závěry používá jako argument, proč by subverzivní přístup k jazyku nebo jiným formám vyjadřování neměl být zlehčován a přecházen tvrzením, že to jsou „jenom vtipy“. Jako odstrašující příklad uvádí právě Louise-Ferdinanda Céline. Ten se dva roky po napsání zmiňovaného pamfletu ve Francii okupované nacistickým Německem začal aktivně podílet na vytváření propagandy podněcující k násilí na Židech. Rétorické výzvy k útokům se tak staly výmluvami pro skutečné vraždy.²⁵

Nihilistické nálady vedoucí k násilným činům jsou jedním z hlavních témat knihy *Heroes* italského filozofa Franca „Bifa“ Berardiho.²⁶ Hrdinové příběhů, které zprostředkovává, jsou sebevrazi nebo masoví vrazi naplňující charakteristiku doomer-extremisty, kterému Berardi přezdívá „*nekonvenční sériový vrah*“.²⁷ Od „normálních vrahů“, kteří zabíjejí pro vlastní uspokojení, se ti nekonvenční liší v tom, že trpí, a zločinci se stávají kvůli psychopatické snaze být vidět.²⁸ Ta je posílena světonázorem o dominanci silných, úspěšných jedinců – protože mezi ně tito lidé nepatří a jsou si toho zároveň vědomi, je vražedný útok poslední situací, v níž mohou moc nad druhými pocítit sami. Podle Berardiho nejsou nálady předcházející těmto činům příklady ironie, ale hysterického hledání konspirací a skrytého zla.²⁹ Ironický odstup totiž v případě takto laděných memů velmi často přechází do sarkasmu nebo výhrůžek.

Příspěvky s podobnou náladou na fórum 8chan přidával, a nakonec ve vlastním manifestu shrnul Brenton Tarrant předtím, než se v roce 2019 rozhodl přes Facebook živě vysílat útok na novozélandské

²⁴ Sheer, Jeet. *Ironic Nazis Are Still Nazis*. [online] 2016 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://newrepublic.com/article/139004/ironic-nazis-still-nazis>>.

²⁵ Ibid.

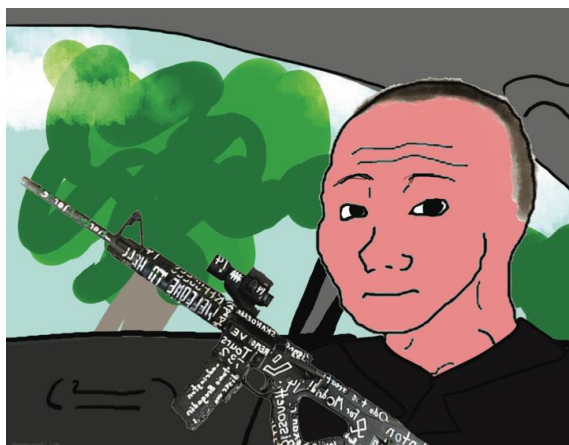
²⁶ Berardi, Franco “Bifo”. *Heroes: Mass Murder and Suicide*. London – New York: Verso Books, 2015.

²⁷ Ibid.

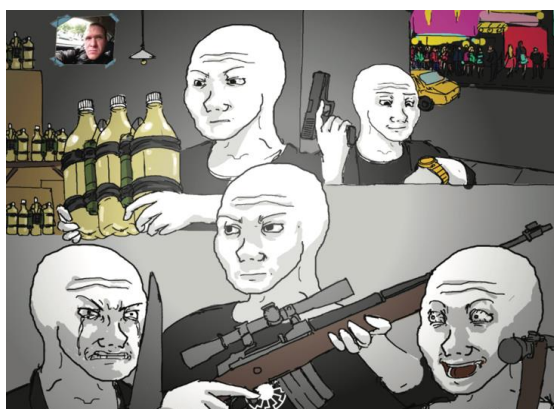
²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

muslimské mešity, během něhož zavraždil padesát jedna lidí.³⁰ „Vytvářejte memy, zveřejňujte memy a šířte memy. Memy toho pro etnonacionalistické hnutí udělaly mnohem víc než nějaký manifest,“ stojí v jednom z jeho příspěvků zveřejněném před útokem.³¹ Poté, co byl Tarrant odsouzen, začali jeho příznivci masové vraždění uhlazovat morbidně humornými metaforami a přezdívat mu v nových memech, na jeho vlastní žádost, „stěhovák kebabů“ v narážce na někoho, kdo zemi „vyčistil“ od islámu.³² Několik měsíců po Tarrantovi stejný postup zopakoval John Earnest a Patrick Crusius. Dohromady zavraždili jednadvacet lidí.³³

Obr. 6: Wojak stylizovaný do podoby Brentona Tarranta.
Zdroj: <https://archive.4plebs.org/pol/thread/207032488>

Obr. 7: Brenton Tarrant jako Wojak.
Zdroj: <https://www.4chan.org> (v době citování příspěvku byl obrázek z fóra smazán)

³⁰ Mališová, Klára. *Při útoku na mešity v Christchurch připravil o život 51 lidí. Svou vinu ale odmítá.* [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pri-utoku-na-mesity-v-christchurch-pripravil-o-zivot-51-lidi-svou-vinu-ale-odmita-74136>>.

³¹ Humphreys, Adrian. *The Christchurch manifesto: a weaponization of the internet's ranting troll culture.* [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://nationalpost.com/news/world/the-christchurch-manifesto-the-weaponization-of-the-internets-ranting-troll-culture>>.

³² Bonfiglio, Nahila. *Mosque shooter's alleged manifesto filled with dangerous memes.* [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.dailydot.com/unclick/mosque-shooter-manifesto-memes/>>.

³³ Thomas, Elise. *ASPI explains: 8chan.* [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.aspistrategist.org.au/aspi-explains-8chan/>>.

Friederike Wegener se politickým radikálům věnuje jako výzkumnice a členka Evropské komise pro prevenci radikalizace. Kromě internetových fór populárních v USA se zaměřuje na extremisty působící v prostředí ruské aplikace iFunny. Tvorba memů spjatých s teroristickými útoky podle ní přímo souvisí s tím, že u uživatelů snižuje psychologické zábrany a umožňuje jim otevřeně komunikovat o konkrétních aspektech násilných činů. Případný postih se potom dá efektivně setřást tvrzením, že si uživatelé pouze humorně pohrávali s tím, jak jsou konstruovány jiné memy. Vzhledem k tomu, že mezi humorem a konkrétními nenávistnými útoky existuje velmi tenká hranice, je téměř nemožné tyto formy internetové aktivity monitorovat nebo jinak zpracovávat pomocí umělé inteligence. Kvůli možnosti svést jakýkoliv obsah na dvojí čtení vnímá memy jako vysoce efektivní digitální zbraň.³⁴

Ironie jako opozice masmédií

V případě online radikálů ironický odstup funguje jako forma skrývání hysterie nebo potlačovaného hněvu.³⁵ Pospolitost přichází ve chvíli, kdy jejich zoufalství někdo zneužije pro dosažení vlastních cílů. Průsečíky mezi názory méně nebo více radikálních uživatelů dovedla v roce 2016 detekovat prezidentská kampaň Donalda Trumpa, které se podařilo vzbudit u uživatelů dojem, že skryté pravdy týkající se obav z klesající porodnosti nebo ze zániku tradičních západních hodnot jsou konečně slyšet nahlas, mimo uzavřené online komunity.³⁶

Rok 2016 je ve spojitosti s nástupem Donalda Trumpa do čela USA podle publicistky Angely Nagle převratný v tom, že se nihilistický humor a ironický odstup přítomný v memech dostal do mainstreamu jako přímá opozice tradičních masových médií.

„Triumf trumpistů byl také vítězstvím ve válce proti mainstreamovým médiím, jimiž nyní opovrhuje spousta průměrných voličů a podivných, ironií obtěžkaných internetových subkultur zprava i zleva, které se od nenáviděného mainstreamu distancují úplně stejným způsobem. (...) Můžeme pozorovat anti-systémové nálady reprezentované formováním DIY meme kultury a obsahem vytvářeným samotnými uživateli. Zastánci kyberutopismu podobné myšlenky šířili už několik let, ale nikdy by je nenapadlo, že je zpopularizuje ultrapravicová politika.“³⁷

Franco „Bifo“ Berardi tuto situaci v poznámkách ke knize Angely Nagle popisuje jako stav, v němž je univerzální rozum nahrazen sounáležitostí názorových skupin.³⁸ Do popředí se dostává kombinace nacionalistických tendencí a falešného socialismu, podle které má uzavírání hranic národních států

³⁴ Wegener, Friederike. *How the Far-Right Uses Memes in Online Warfare*. [online] 2020 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://gnet-research.org/2020/05/21/how-the-far-right-uses-memes-in-online-warfare/>>.

³⁵ Samanani, Farhan – Crockford, Susannah – Knight, Daniel M. et al. Animating irony: the force of irony in online and offline political movements. *Public Culture*, roč. 35, č. 2, 2023.

³⁶ Filipovic, Jill. *The Revenge of the White Man*. [online] 2016 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://time.com/4566304/donald-trump-revenge-of-the-white-man/>>.

³⁷ Nagle, Angela. *Kill All Normies*. Winchester – Washington: Zero Books, 2017.

³⁸ Berardi, Franco “Bifo”. *Nella tempesta di merda. Franco Berardi “Bifo” su «Kill All Normies» di Angela Nagle e la cultura dei meme di destra*. [online] 2018 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.wumingfoundation.com/giap/2018/06/kill-all-normies/>>.

nebo odmítání migrace vést k ekonomické stabilitě. Trump, Putin, Salvini, Orbán, Erdogan nebo Módí, dovedou změny ve společenských náladách obratně využít, aby necitlivost a rezignaci na základy etického chování propjali do svých politických programů.³⁹

Podle Berardiho se zvýšená přítomnost agresivity a hrubosti v běžných projevech komunikace na internetu nedá považovat za důsledek kulturně-sexuální otevřenosti ze sedmdesátých let dvacátého století.⁴⁰ Růst necitelnosti naopak připisuje tomu, že neoliberální kultura počítá s překračováním společenských norem jako s podmínkou plného rozvoje konkurence a produktivity, což dokládají třeba strategie reklamního průmyslu. I když produkce internetových meme komunit prezentuje vlastní politické postoje s ironickým odstupem, je vznik hnutí typu alt-right spíše výrazem úzkosti pramenící ze skutečnosti, že západní svět není schopen čelit důsledkům globalizace.

„Politika, která již není založena na strategiích debatního přesvědčování, se stává bitvou mytologických sugescí zhuštěných do memetických nervových stimulací. Mysl již není schopna kritického úsudku, zkracuje se totiž doba zpracování přijímaných informací, mysl na nervové podněty reaguje nelogickým způsobem a rozvíjí mytologické identifikace.“⁴¹

Trumpův příklad ukazuje, že ideologie je v základu opřena o srozumitelná hesla typu „Make America Great Again“, ale logická konstrukce vět je rozložená a formulování světového názoru je fragmentarizováno do nesouvislých sdělení nabízejících velké množství možných interpretací.

Závěr

Trumpova kampaň dovedla s kulturou obrázkových koláží plných žabáka Pepeho z internetových fór zarezonovat, protože frustrovaným uživatelům nabídla návrat do slavnější minulosti. Globalizace v posledních třiceti letech destabilizovala privilegia bílé rasy, jejíž část nechce splynout v mezinárodní sounáležitosti, ale znovu potvrdit vlastní nadřazenost, na což jí odpovídají hesla typu „Make America Great Again“.⁴²

Berardi epidemii nevládnosti přičítá proměně naší sociální interakce: lidská těla jsou izolovaná v komunikačním procesu digitálních platforem a interagují spolu jen jako ekonomické subjekty. Vlastnosti jako zdvořilost nebo citlivost jsou jim cizí, protože nemají možnost si je osvojit ve fyzickém nebo erotickém kontaktu.⁴³ Z této perspektivy jsou memy na politické rovině pouze jedním z mnoha způsobů,

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Berardi, Franco “Bifo”. *Nella tempesta di merda. Franco Berardi “Bifo” su «Kill All Normies» di Angela Nagle e la cultura dei meme di destra.* [online] 2018 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.wumingfoundation.com/giap/2018/06/kill-all-normies/>>.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

jak v závodech o optimalizaci ekosystémů digitálních platforem, co nejrychleji ovládnout limbické systémy co největšího počtu uživatelů.⁴⁴

V této mytologické identifikaci fungují memy dle Berardiho jako viry napadající dezorientované organismy snažící se uniknout vlastnímu sociálnímu propadu.⁴⁵ Úkolem politika nebo jedince usilujícího o podporu veřejnosti se tak zdá být ztělesnění charakteristik, pomocí nichž je na začátku popisován Wojak – fungovat jako archetypální postavička, která toho může říkat tolik, že se s tím ztotožní jedinci napříč nejrůznějšími názorovými spektry. A je jedno, jestli na začátku stojí strach z důsledků migrace nebo odpor k očkování – politická identita se dá během kariéry upravovat donekonečna.

Zdroje

Adam. *Doomer*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://knowyourmeme.com/memes/doomer>>.

Arkenbout, Chloë – Wilson, Jack – Zeeuw, Daniel de. *Critical Meme Reader: Global Mutations of the Viral Image*. *Institute of Network Cultures*, roč. 15, č. 1, 2021.

Baker, Mike. *He Wrote 'Kill All Women', but a Judge Returned His Guns*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.nytimes.com/2019/11/18/us/gun-seizures.html>>.

Berardi, Franco "Bifo". *Heroes: Mass Murder and Suicide*. London – New York: Verso Books, 2015.

Berardi, Franco "Bifo". *Nella tempesta di merda. Franco Berardi "Bifo" su «Kill All Normies» di Angela Nagle e la cultura dei meme di destra*. [online] 2018 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.wumingfoundation.com/giap/2018/06/kill-all-normies/>>.

Bonfiglio, Nahila. *Mosque shooter's alleged manifesto filled with dangerous memes*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.dailydot.com/unclick/mosque-shooter-manifesto-memes/>>.

Cnidaria45. *Wojak Compass: Generations Edition*. [online] 2020 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <https://www.reddit.com/r/PoliticalCompassMemes/comments/kyx9ff/wojak_compass_generations_edition/>.

Feldman, Brian. *The Meme Wars Have Devolved Into People Arguing About the Size of Their Brains Using MS-Paint Illustrations and the Word 'Whomst'*. [online] 2017 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://nymag.com/intelligencer/2017/02/whomst-is-the-smartest-on-4chan.html>>.

Filipovic, Jill. *The Revenge of the White Man*. [online] 2016 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://time.com/4566304/donald-trump-revenge-of-the-white-man/>>.

Humphreys, Adrian. *The Christchurch manifesto: a weaponization of the internet's ranting troll culture*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://nationalpost.com/news/world/the-christchurch-manifesto-the-weaponization-of-the-internets-ranting-troll-culture>>.

Klee, Miles. *4chan's Doomer Memes Are a Strange Frontier in Online Extremism*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://melmagazine.com/en-us/story/4chan-doomer-gloomer-memes-music-playlists>>.

⁴⁴ Lovink, Geert – Tuters, Marc. *They Say We Can't Meme: Politics of Idea Compression*. [online] 2018 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://networkcultures.org/geert/2018/02/11/they-say-we-cant-meme-politics-of-idea-compression-geert-lovink-marc-tuters/>>.

⁴⁵ Ibid.

Lovink, Geert – Tuters, Marc. *They Say We Can't Meme: Politics of Idea Compression*. [online] 2018 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://networkcultures.org/geert/2018/02/11/they-say-we-cant-meme-politics-of-idea-compression-geert-lovink-marc-tuters/>>.

Mališová, Klára. *Při útoku na mešity v Christchurch připravil o život 51 lidí. Svou vinu ale odmítá*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pri-utoku-na-mesity-v-christchurch-pripravil-o-zivot-51-lidi-svou-vinu-ale-odmita-74136>>.

Moyer, Alex Lee. *TFW NO GF*. [online video] 2020 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.amazon.com/TFW-No-Alex-Lee-Moyer/dp/B0BPZ38VB8>>.

Myers, Quinn. *How Wojak memes took over the internet*. [online] 2021 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://melmagazine.com/en-us/story/wojak-meme-history-meaning>>.

Nagle, Angela. *Kill All Normies*. Winchester – Washington: Zero Books, 2017.

Patston, Manning. *The 'Wojak meme' explained*. [online] 2021 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://happymag.tv/wojak/>>.

Samanani, Farhan – Crockford, Susannah – Knight, Daniel M. et al. Animating irony: the force of irony in online and offline political movements. *Public Culture*, roč. 35, č. 2, 2023.

Sartre, Jean-Paul. *Anti-Semite and Jew*. Paříž: Schocken Books, 1948.

Sheer, Jeet. *Ironic Nazis Are Still Nazis*. [online] 2016 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://newrepublic.com/article/139004/ironic-nazis-still-nazis>>.

Thomas, Elise. *ASPI explains: 8chan*. [online] 2019 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.aspistrategist.org.au/aspi-explains-8chan/>>.

Voyack. *I Am A Wojak/Voyack/Вояк - Guy who felt first feel. AMAA*. [online] 2012 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://1url.cz/21fye>>.

Walker, Aidan. *Wojak*. [online] 2013 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://knowyourmeme.com/memes/wojak>>.

Wegener, Friederike. *How the Far-Right Uses Memes in Online Warfare*. [online] 2020 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://gnet-research.org/2020/05/21/how-the-far-right-uses-memes-in-online-warfare>>.

Wilson, Jason. *Hiding in plain sight: how the 'alt-right' is weaponizing irony to spread fascism*. [online] 2017 [cit. 24. srpna 2024]. Dostupné z <<https://www.theguardian.com/technology/2017/may/23/alt-right-online-humor-as-a-weapon-facism>>.